

הרב אורי בצלאל פישר

גיור – רצוי או מצוי?

מבוא

במאמר זה אדון בשאלה העקרונית, האם הגיור הוא רצוי או אינו רצוי? ובפירוט יתר: האם יש מקרים שאכן רצוי ואולי אפילו מצווה לגייר? נחלק את הדיון לכמה מקרים: (א) נוכרי – האם רצוי לגייר? (ב) נוכרייה הנשואה ליהודי, האם רצוי לגיירה? וכן, במקרה הפוך – נוכרי הנשוי ליהודייה, האם רצוי לגיירו? (ג) ילד שאביו הוא יהודי ואמו נוכרייה, האם רצוי לגיירו? (ד) ספק יהודי – האם רצוי לגיירו? (ה) עדה שלמה שיש ספק אם היא שייכת לעם ישראל, או שיש ספק שאולי התערבו בה נוכרים, האם רצוי לגייר את כולה?

א. גיור נוכרי

מובא בגמרא (יבמות קט ע"ב): 'דא"ר יצחק מאי דכתיב רע ירוע כי ערב זר רעה אחר **רעה תבא למקבלי גרים**'. לכאורה, מדברי הגמרא משמע שלא רצוי לקבל גרים. הראשונים התקשו בכך, היות שהיו מגדולי ישראל שקיבלו גרים. יתרה מכך, בגמרא במסכת סנהדרין (צט ע"ב) מובאת ביקורת על האבות שלא קיבלו את תמנע כגירות: מיהת אחות לוטן תמנע מאי היא? – תמנע בת מלכים הוא, דכתיב אלוף לוטן אלוף תמנע. וכל אלוף – מלכותא בלא תאגא היא. בעיא לאיגורי, באתה אצל אברהם יצחק ויעקב ולא קבלוה, הלכה והיתה פילגש לאליפז בן עשו. אמרה: מוטב תהא שפחה לאומה זו, ולא תהא גבירה לאומה אחרת. נפק מינה עמלק, דצערניהו לישראל. מאי טעמא – דלא איבעי להו לרחקה. אברהם, יצחק ויעקב היו צריכים לקבל את תמנע כגירות, ולא להרחיקה. התוספות² שואל: איך ר' יצחק אמר ש'רעה תבוא למקבלי גרים', הרי רואים מהגמרא במסכת סנהדרין שיש לקבל גרים? והוא מיישב שר' יצחק התנגד לאלו שמביאים את הנוכרים להתגייר, או שהתנגד לאלו שמקבלים מייד כל אחד שבא להתגייר, אבל נוכרי שמתאמן להתגייר, יש לקבלו, ומי שלא מקבלו, יענש על כך. אך התוספות הקשה על כך, מדברי

1. בספרי 'גר המתגייר', ח"א, דנתי בהרחבה בשאלה אם יש מצווה לגייר, ע"ש.
2. תוס', יבמות קט ע"ב ד"ה רעה.

הגמרא במסכת שבת,³ שהלל גייר כמה גרים שלא התאמצו להתגייר. הוא גייר נוכרי אחד שאמר 'גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה על רגל אחת'. גר שני אמר 'גיירני על מנת שאהיה כהן גדול'. גר אחר אמר שהוא מאמין רק בתורה שבכתב ולא בתורה שבעל פה, ואמר 'גיירני על מנת שתלמדני תורה שבכתב'. התוספות השיב שהלל ידע שסופם להיות מן הגרים הגמורים. לדעתו אין לגייר כל נוכרי, אלא רק את אלו שמתאמצים להתגייר. אין שום מצווה ללכת לגייר, ונראה שאפילו לא ראוי לעשות זאת.⁴

גמרא נוספת שניתן ללמוד ממנה לענייננו היא הגמרא במסכת יבמות (מז ע"ב):
ואין מרבים עליו ואין מדקדקים עליו: אמר רבי אלעזר מאי קראה דכתיב ותרם כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה... קיבל מלין אותו מיד: מ"ט שהי

מצווה לא משהינן.

מדברי הגמרא לומדים שלושה דינים:

- (א) אין להקשות על גר שמתאמץ להתגייר, ויש לקבלו לגרות.
- (ב) לא משהים את הגיור, ולאחר שהתחיל תהליך הגיור ממהרים לסיימו.
- (ג) הגמרא אומרת שלאחר שהרוצה להתגייר קיבל עליו את המצוות, יש למולו מייד. הטעם לכך הוא שאין להשהות **במצווה**, משמע שיש מצווה בגיור. נראה לי שאין קושי בכך שמוני המצוות⁵ לא מנו את קבלת גרים כמצווה בין תרי"ג המצוות. יש לתת על כך כמה טעמים:
- (א) אין ציווי מפורש בתורה לקבל גרים. לכן, אפילו אם נאמר שיש מצווה, כפי לשון הגמרא, בכל זאת היא אינה נכללת בתרי"ג מצוות.
- (ב) מוני המצוות הבינו שכשהגמרא קראה לגיור גר מצווה, נקטה לישנא דעלמא, ואין הכוונה שיש ממש מצווה לקבל גרים. לא בכל מקום שנשנתה בגמרא הלשון 'מצווה', הכוונה היא למצוות עשה דאורייתא ואפילו לא למצווה מדרבנן.⁶ כוונת הגמרא שקבלת גרים היא מעשה שמוטל על בית דין לעשותו. ראוי שיקבל גרים, כמו שרואים מהמעשה של תמנע. נגדיר את הדבר כרצון ה': הקב"ה רוצה בגיורם של אלו שמתאמצים להתגייר. אולי המקור שרצון ה' שנקבל גרים נלמד ממה שכתוב: 'הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר חקת עולם **לדורותיכם** ככם כגר יהיה לפני ה' (במדבר טו, טו). הגמרא במסכת כריתות⁷

3. שבת לא ע"א.

4. ע"ג בתוס' רא"ש, יבמות קט, ע"ב, שכתב כדברי התוס'.

5. כוונתי לכל מוני המצוות חוץ מספר 'זוהר הרקיע' ור"י אלברגלוני. בספר המצוות של הרמב"ם, בהשגות הרמב"ן, בסמ"ג, בסמ"ק, בספר הלכות גדולות, בספר יראים וכו' לא נמצאה מצווה של קבלת גרים.

6. ע"י ברכות ד ע"ב: 'אמר רבי יהושע בן לוי: אף על פי שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת, מצווה לקרותו על מטתו'. בוודאי לא מדובר כאן על מצוות עשה דאורייתא, לכל היותר יכול להיות שזו מצוות עשה דרבנן. נראה לי שלא מדובר אפילו על מ"ע דרבנן; מהר"ן חיות (ברכות שם) כתב: 'מזה קשה לי על שיטת הרב מגילת אסתר [ספר המצוות, שורש א] דלשון מצווה אינו נופל רק בעניני תורה. וכאן ק"ש על המטה אינו רק מדרבנן משום מזיקין. ומכל מקום נקט לשון מצווה. ע"י ברכות כט ע"ב; יומא יט, ע"ב; שם, כט-ל; יבמות סה ע"ב; יבמות קו ע"ב; כתובות מט ע"א.

7. כריתות ח ע"ב - ט ע"א.

למדה מהמילה 'לדורותיכם' שאפשר להתגייר לעולם, כלומר גם בזמן שבית המקדש לא קיים ואי אפשר להביא קרבן, אי הבאת הקרבן אינה מעכבת את הגיור. למדים מכך שרצון ה' שנקבל גרים.

מלבד הרשב"ק⁸ לא מצאנו בין מוני המצוות שמנו קבלת גרים כמצווה. בדברי הראב"ד⁹ ותוספות הרא"ש¹⁰ משמע שהבינו שיש מצווה לקבל גרים. לדעת תוספות הרא"ש, קבלת הגר כלולה במצוות אהבת הגר. גם ר"י אלברגלוני¹¹ כלל את מצוות קבלת גרים במצוות אהבת הגר. לפי כמה אחרונים¹² מוני המצוות כללו מצווה זו במצוות 'אהבת ה': אדם שאוהב את ה', מקרב אנשים לעבודת ה' ולאמונתו.

נראה לי שאין הכרח להבנה זו. מצוות קבלת גרים אינה כלולה במצוות אהבת ה'. אין מצווה לעם ישראל ללכת לגייר גרים, או לקבל גרים, אלא אולי רצון ה' הוא לקבל גרים שבאים להתגייר. כלומר גר שמתאמץ ורוצה להתגייר, רצון ה' שנקבלו. מה שהוזכר בגמרא 'מצוה', לישנא דעלמא, וכוונת הדברים שזהו רצון ה'.

יש לומר שאדם שבא וביטא את נכונותו להתגייר, הוכיח בכך שהוא שייך לעם ישראל¹³ ונוכרי כזה - רצון ה' שנגיירו. הרי ה' אינו מצווה על כל האנושות להתנהג כמו עם ישראל ולהתחייב בתרי"ג מצוות. רק עם ישראל מתאים לקיים את המצוות.¹⁴ מכאן יש ללמוד לעניין הגיור בימינו, שאפילו אם נאמר שיש צורך לגייר את כל אלו שעלו לארץ, משום חשש לנישואי תערובת וכיו"ב, הרי נראה שאין כאן מצווה של גיור. אל לנו למהר לגייר בנפש חפצה. לאלו שמתגיירים בלב שלם ובאמת כוונתם לשם שמיים, רצון ה' הוא שנגיירם, ויש לסייע להם בכל דרך שהיא. יש להוסיף שבמקרה שבית הדין רואה שלגר יש רצון אמיתי להתגייר וכל כוונתו לשם שמיים, יש למהר לגיירו ולא לדחות את גיורו, שהרי במסכת יבמות¹⁵ מובאת מחלוקת תנאים מדוע גרים מעונים בייסורים. דעת אחרים היא מפני שהשהו עצמם להיכנס תחת כנפי השכינה. למדים מכך שנוכרי שהתגייר נענש על כך ששיהה עצמו מלהתגייר, ויש ללמוד מכך שרצון ה' שלא נעכב בעדו מלהתגייר.

נציין גם לדברי מדרש רות רבה (פר' ב פיס' כב):

ותאמר רות אל תפגעי בי לעזבך לשוב מאחריך, מהו אל תפגעי בי, אמרה לה לא תחטא עלי לא תסבין פגעיך מני, לעזבך לשוב מאחריך, מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידך ולא ע"י אחרת.

8. בספר זהר הרקיע, סי' כח.

9. ספר בעלי נפש, סוף שער הטבילה.

10. תוס' הרא"ש, שבת קל"ז ע"ב ד"ה המל את הגרים.

11. בספר ספר המצוות לרס"ג עם ביאורו של הגר"י פערלא, מצות עשה יט.

12. גר"י פערלא, בביאורו לספר המצוות לרס"ג, מצות עשה יט.

13. עי' מדרש תהילים מזמור א; שבת קמו ע"א; עי' בספר בעל המאמרות, מובא בשו"ת 'ציץ אליעזר', ח"ב סי' מ.

14. עי' בדברי מהר"ל מפראג, תפארת ישראל, פרק א; גבורות השם, פרק עב; נצח ישראל, פרק יא.

15. יבמות מח ע"ב.

בעל הפירוש 'עץ יוסף' (למדרש, שם) כתב:

מהו אל תפגעי ב', מפרש אל תפגעי שלא תהי נפגעת. 'ב' פירוש על ידי. ורוצה לומר שלא תקבלי עונש בחטא שלא תקרבי אותי תחת כנפי השכינה. 'לא תחטא עלי'. פירוש לא תעשה חטא עלי ולא תקח עונש ונגע רע מחמתי. 'מכל מקום דעתי להתגייר אלא מוטב על ידיך'... ולכן אל תפצרי יותר מדאי כדי שיהיה סיבה לעזבך ולשוב מאחריך ולא אלך אתך בחברתך ואנכי אלך להתגייר על ידי אחר ולא יהיה מצוה זאת על ידיך.

אם כן, רואים שמי שמונע גיור מנוכרי שאכן יש לו רצינות אמיתית להתגייר, יענש על כך. עוד למדים מדברי המדרש שאדם שמגייר נוכרי ומביאו תחת כנפי השכינה, יש לו מצווה וזכות גדולה. בעל שו"ת 'אמרי יושר'¹⁶ דן במקרה שהיה אחד מאנשי חיל הצבא שבא להתגייר. השאלה היא: האם יש לגייר? נקודת הספק נובעת מכך שאם יקבלו אותו, יהיה אנוס לחלל שבת ולעבור על עוד איסורים משום שירותו בצבא, שהרי השירות הצבאי מעמיד אותו במצבים של פיקוח נפש. לדעת בעל שו"ת 'אמרי יושר', יש לגייר מייד ולא להמתין, כיוון שלא ידוע מה יהיה אחר כך, וייתכן עיכוב גדול בדבר מחמת המלחמה. בעל שו"ת 'אמרי יושר' הביא ראייה מעניינת לדבריו ממסכת גרים (פ"א ה"א):
הרוצה להתגייר וכו' אומרים לו מה לך להתגייר והלא אתה רואה את האומה הזאת נמוכה וכפופה שפילה מכל האומות ונהרגין על המילה ועל הטבילה ועל שאר כל המצוות ואינם נוהגים בפרהסיא כשאר כלל האומות.

משמע שמדובר בשעת גזרה, ובכל זאת מגיירים את הנוכרי. הרי לאחר גיורו לא יוכל לקיים את כל המצוות, משום שזו שעת הגזרה, ובכל זאת מגיירים אותו ולא ממתנים. בעל שו"ת 'אמרי יושר' סבר שנוכרי שקיבל עליו להתגייר, קבלתו נחשבת כמו נדר, וצריך לגיירו כמה שיותר מהר.¹⁷

ב. גיור נוכרייה שנשואה ליהודי וגיור נוכרי שנשוי ליהודייה

הרב דוד צבי הופמן זצ"ל, בשו"ת 'מלמד להועיל',¹⁸ דן בנוגע לגיור נוכרי שהיה נשוי בנשואין אזרחיים ליהודייה. לדעתו, אפשר לגיירו, והביא לכך טעמים מספר:
(א) מבואר בדברי התוספות¹⁹ שגם במקרה של גיור לשם אישות, אם בית הדין רואה שמתגייר לשם שמיים, אפשר לגיירו. במקרה הנידון היה מדובר שהמתגייר היה כבר נשוי לבת זוגו בנשואין אזרחיים, והיהודייה לא הייתה עוזבת אותו אם לא היה מתגייר. לכן רגלים לדבר שמתגייר לשם שמיים.

16. אמרי יושר, ח"ב סי' קמ אות ב.

17. עי' בשו"ת אמרי יושר, שם, שמבאר דבריו; וע"ע שו"ת 'בית יצחק', או"ח סי' צב.

18. מלמד להועיל, ח"ב סי' פג.

19. תוס', יבמות כד, ע"ב ד"ה לא בימי וכו'.

(ב) אם לא נקבל אותו, היהודייה תישאר נשואה לו ותעבור על איסור דאורייתא.
(ג) אפילו שלא אומרים 'חטא כדי שיזכה חברך', בכל זאת, במקרה שהאחר לא פשע, אומרים 'חטא'. ויש לומר כאן אפילו ש'תחילתה בפשיעה סופה באונס', כיוון שהיא מעוברת ממנו ואינה יכולה לסבול בושטה שלא להינשא לו. נוסף על כך, היא מפחדת שאם לא תינשא לו, אף אדם אחר לא יישא אותה.

(ד) אם לא נגייר את הבעל, והיהודייה תמשיך להישאר עימו גם בהיותו נוכרי, כל הילדים שייוולדו יהיו יהודים, ויש לחוש שיימשכו אחר אביהם הנוכרי. דהיינו על ידי גיור האב נציל את הילדים. בוודאי הילדים אינם פושעים, לכן יש להצילם.

הטעם הרביעי לא יועיל לנו במקרה שהאישה היא נוכרייה ובאה להתגייר. במקרה זה הילדים אינם יהודים, אלא נוכרים כל עוד לא התגיירה, אבל נראה שאפשר לסמוך על הטעמים האחרים.

הרב בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל, בשו"ת 'משפטי עוזיאל',²⁰ פסק על פי דברי ר' יוסף קארו שהכול תלוי בראות עיני בית דין, שבמקרה והנוכרייה כבר נשואה לישראל בנישואין אזרחיים, ובהיכנסה בברית היהדות תתקרב יותר ויותר אל משפחת בעלה ותורתו, אז יש לגיירה. הוא הוסיף שגם על ידי כך שיגיירו אותה, הילדים שייוולדו מעתה ואילך יהיו יהודים, לכן מצווה לקרבם ולהכניסם בברית תורת ישראל.

לכן, בוודאי כשמדובר על יהודי שנשוי לנוכרייה, יש מקום חשוב לנסות לגייר את הנוכרייה כדי להציל את היהודי מהעבירות הרבות. מובן שלא מדובר שנגייר את האישה בידענו שלא תשמור תורה ומצוות, כי אז אסור לגיירה. הרי בוודאי בכך נביא לידי תערובת נוכרים, כיוון שאישה זו תוגדר כגיורת כשהיא אינה גיורת, שהרי גיורה אינו חל, ואנשים אינם יודעים מכך. ובכל זאת מוטל עלינו להשתדל ולפעול להביאה לידי גיור כדת וכדין. כוונת הדברים להביא לידי כך שהיא תתגייר על דעת שתשמור תורה ומצוות. גם כשמדובר על נוכרי שנשוי ליהודייה, יש לנו לפעול להביא אותו לידי גיור כדת וכדין. נציין שהרמב"ם²¹ התיר לאחד שנטען על השפחה (חשדו אותו שבא על השפחה) לשחרר את השפחה ואחר כך לשאת אותה. זאת אף על פי שיש בכך איסור שמבואר במסכת יבמות:²² הנטען על השפחה ונשתחררה לא יכנס. בכל זאת, הוא התיר לשאת אותה, משום תקנת השבים שמוטב להתיר לו לשאת אותה, משיחיה איתה באיסור. יש בכך שני עניינים:

(א) 'מוטב שיאכל רוטב ולא שומן עצמו'. כך גם נאמר לגבי היתר אשת יפת תואר,²³ 'מוטב שיאכלו בשר תמותות שחוטות ואל יאכלו בשר תמותות נבילות'. כלומר יעבור איסור חמור פחות.

(ב) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'.²⁴

20. משפטי עוזיאל, ח"א יו"ד סי' יד.

21. שו"ת הרמב"ם, סי' קיא.

22. יבמות כד ע"ב.

23. קידושין כא ע"ב-כב ע"א.

24. עי' גיטין ס ע"א; ברכות נד ע"א.

דברי הרמב"ם בתשובתו²⁵ הם אבן יסוד לפוסקים רבים שהקלו בגיוור אישה אף שהיא מתגיירת לשם אישות. מבואר במסכת יבמות²⁶ שאסור לגייר מישהו שמתגייר לשם אישות. כל זמן שמתגייר מסיבה כל שהיא אסור לגיירו. על פי דברי הרמב"ם הקלו והתירו לגייר גם כשמתגייר לשם אישות,²⁷ כשמדובר על הצלת היהודי מידי עבירה, שידוע שאם לא יגירו את בת זוגו הוא ימשיך לחיות איתה באיסור. אלא מובן שהפוסקים התירו רק כשמדובר שהאישה מתגיירת כדת וכדין על דעת לשמור תורה ומצוות.

ג. בן שאביו יהודי ואמו נוכרייה

דנתי במקום אחר²⁸ בגדרו של הילד שאביו יהודי ואמו נוכרייה: האם יש לו גדר מיוחד - גדר 'זרע ישראלי'? הובאה שם המחלוקת בין הרב עזריאל הילדסהיימר זצ"ל ובין הרב צבי הירש קלישר זצ"ל. הרב קלישר נקט שיש להם דין 'זרע קודש', ואילו הרב הילדסהיימר טען שאין חילוק בינם ובין שאר נוכרים. הרב קלישר²⁹ הביא כמה ראיות לכך שנקראים 'זרע ישראלי', או כלשונו 'זרע קודש':

(א) כתוב שה' אמר לאברהם אבינו בנוגע לבנו ישמעאל: 'וגם את בן האמה לגוי אשימנו כי זרעך הוא'.³⁰ אף שישמעאל הוא בן שפחה, והרי דין ולד שפחה כדין השפחה, בכל זאת נקרא זרעו של אברהם אבינו.

(ב) כתוב בספר עזרא:³¹ 'כי נשאו מבנותיהם להם ולבניהם והתערבו זרע הקודש בעמי הארצות ויד השרים והסגנים היתה במעל הזה ראשונה'. הרב קלישר הבין ש'זרע הקודש' הם ילדים שנולדו ליהודים שנשאו נוכריות. מכאן מוכח שכן נוכרית שאביו יהודי נקרא 'זרע קודש'.

נלענ"ד שעל שתי ראיות אלו יש להשיב:

(א) בנוגע לישמעאל מדובר על זמן שקדם למתן תורה, ואין להביא ראיה ממה שהיה לפני מתן תורה. עוד יש לדון שאולי להגר לא היה דין של שפחה, לפחות כששרה נתנה אותה לאברהם. הרי כתוב:³²

ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית שפחתה מקץ עשר שנים לשבת אברם

בארץ כנען ותתן אותה לאברם אישה **לו לאשה**.

שרה נתנה את הגר שתהיה אשת אברהם אבינו. הרמב"ן כתב על כך:

25. שו"ת הרמב"ם, שם.

26. יבמות כב ע"ב.

27. עיין שו"ת אחיעזר, ח"ג סי' כו אות ז.

28. בספרי גר המתגייר, ח"ג, מאמר 'בן תערובת'.

29. כל הדין והדברים בין הרב קלישר והרב הילדסהיימר מובאים בשו"ת הרב עזריאל הילדסהיימר, יו"ד סי' רכט-רל.

30. בראשית כא, יג.

31. עזרא, ט, ב.

32. בראשית טז, ג.

אבל רצתה שתהיה גם הגר אשתו ולכך אמר לו לאשה שלא תהיה כפילגש רק כאשה נשואה לו, וכל זה מוסר שרה והכבוד שהיא נוהגת בבעלה.

הנצי"ב מוולאז'ין בספרו 'העמק דבר' כתב:

לאברם אישה לו לאשה. תיבת לו מיותר. וביעקב כתיב ותתן אותה ליעקב לאשה. אלא כדברינו שכך היה התנאי. דלגבי אברם לבד תהא לאשה ולא לשפחה. אבל לגבי שרה תהא לשפחה כמו שהיה.

לגבי הפסוק 'כי זרעך הוא', ר' עובדיה ספורנו מסביר:

וגם את בן האמה. וגם אין ראוי שתדאג על שתגרש את הבן כי תגרש את בן האמה ולא בנך **מכל מקום לגוי אשימונו כי זרעך הוא**. לא שיהיה הוא ראוי לכך.

למדים מדבריו שישמעאל אינו נחשב בנו של אברהם, ויש לבאר את כוונת ה'ספורנו' שיש לו איזה ייחוס לאברהם אבינו. עוד מסביר הנצי"ב מוולאז'ין בספרו 'העמק דבר':

וגם את בן האמה וגו' כי זרעך הוא. הוא בפני עצמו זרעך ודאי הוא. וא"כ לגבי ירושה שנוגע ליצחק צדקה שרה. אבל לגבי ישמעאל בפני עצמו מה שאינו נוגע ליצחק בנך הוא זרעך ודאי ועיין מש"כ לעיל ט"ז ג'. וזהו דקדוק לשון שרה לומר ישמעאל אינו נחשב לבן אברהם אלא בן שפחה א"כ אפי' לא היה נולד יצחק כלל לא היה ישמעאל יורש. **אלא ודאי היא מודה שישמעאל נחשב לבן אבל עם בנה עם יצחק אינו נחשב לבן. משום שכך היה התנאי שלגבי שרה תהא הגר כשפחה.**

לפי פירוש זה לישמעאל היה דין מיוחד, ואין ללמוד מישמעאל לשאר עבדים.

(ב) הפסוק בעזרא אינו קורא לילדים שייולדו 'זרע הקודש', אלא לאבות שהם מזרע ישראל שעכשיו נושאים נוכריות ומתערבים בעמי הארצות.

הרב הילדסהיימר זצ"ל השיג על דברי הרב קלישר זצ"ל, והשיב כפי שהשבתי לעיל. חזר הרב קלישר והשיב על דברי הרב הילדסהיימר, והוכיח שהכוונה ב'זרע הקודש' היא לילדים שנולדו. מלשון 'זרע' משמע על זרעם ולא על עצמם. נוסף על כך, כבר בתחילת הפסוק מדובר על האבות, שנאמר שם 'נשאו מבנותיהם להם ולבניהם', אם כן מדוע הוצרך לכתוב שוב 'והתערבו זרע הקודש'? גם אם היה מדובר על האבות, היה צריך להיות כתוב 'והתערבו בעמי הארצות' שמוסב על תחילת הפסוק. הוא המשיך להוכיח את ראייתו מישמעאל. הרב הילדסהיימר השיב על דחיותיו, ובאותה תשובה טען שאין לגייר את הקטנים, כיוון שההורים שלהם אינם מקיימים תורה ומצוות, ואיזו זכות יש בגיורם, מדוע לנו להיכנס לצרה הזאת?

עוד נציין שהרב משה שטרנבוך שליט"א, בשו"ת 'תשובות והנהגות',³³ כתב שאסור לקרב אדם שאביו יהודי ואמו נוכרייה, והאב חי עם הנוכרייה ולא רוצה לעזבה. לפסיקתו כמה סיבות:

(א) יש בכך פתח לנישואי תערובת. האב רואה שיש דרך לתקן את הנעשה. צריך לגרום לאב שירגיש שהוא מנותק מעם ישראל.

(ב) יש בכך איסור חוקות העכו"ם, כיוון שמחשיבים את הבן אחר האב כמנהג העכו"ם.

33. שו"ת תשובות והנהגות, ח"ה ס' רצו.

(ג) יש בכך איסור 'לא תחנם', כיוון שמעניקים להם זכויות והטבות של יהודים. אל לנו לרחם עליהם יותר מעל שאר נוכרים.

נלענ"ד שיש מקום להשיג על כל הטענות הללו:

(א) יש מקום לשיקול דעת, שאולי בריחוקו נגרום לאיבודו מזרע ישראל. אולי על ידי קירוב הבן נוכל לבסוף לקרב גם את האב ויחזור לזרע ישראל. כלומר ייתכן שהוא יעזוב את אשתו הנוכרייה, או אולי אשתו הנוכרייה תתגייר כדת וכדין, וכל בני המשפחה ישמרו תורה ומצוות.

(ב) לא מחשיבים את הבן אחר אביו ולא מחשיבים אותו כיהודי, אלא רוצים לקרבו כדי להביאו להתגייר.

(ג) יש לדמות דין זה לנתינת מתנה לנוכרי שמכירו, שאין בכך איסור 'לא תחנם'. הרי הוא מקרבו לטובתו, כדי להחזיר את אביו ליהדות.

בהקשר לכך יש לציין לתשובת הרשב"ש³⁴ שפסק שיש לנקוט גישה מקילה בנוגע לגיור זרע ה'אנוסים'. דהיינו אף שלא מקבלים לגיור אחד שמתגייר לשם אישות וכיו"ב, במקרה של גיור אחד מן ה'אנוסים' יש לקבלו אפילו שבא להתגייר לשם אישות.

נלענ"ד שילד שנולד מיהודי שבא על נוכרייה לא נחשב מ'זרע ישראל', והוא נוכרי גמור בכל דין. אולם יש סברה שיש להשתדל מאוד להביא את הילד הזה ואת אמו לגיור, ובכך להחזיר את האב בתשובה. הרי בסופו של דבר מדובר שהאב הוא יהודי, ובכך שנביא את אשתו ובנו לגיור נוכל לקרבו בחזרה לחיק היהדות. כל זה בהנחה שאכן הילד והאם ישמרו תורה ומצוות. אין מקום להקל בדין קבלת המצוות, וגם הילד מחויב בקבלת מצוות, וצריך שלא תהיה אומדנא ברורה שאין בכוונתו לשמור תורה ומצוות.

ד. גיור ספק יהודי

הגריא"ה הרצוג זצ"ל³⁵ סבר שבמקרה שאישה שהיא ספק גיורת באה להתגייר פעם נוספת, אפילו שעדיין נראה לבית דין שהיא מתגיירת שלא לשם שמיים, בכל זאת, אפשר לגיירה. הטעם לכך הוא שהאיסור לגייר מי שאינו מתגייר לשם שמיים (הוא מתגייר מסיבה כל שהיא) הוא רק מדרבנן. כיוון שמדובר על איסור מדרבנן, הרי יש לומר ספק דרבנן ולקולא. אפילו שאין לעשות ספק דרבנן לכתחילה, בכל זאת כאן יש להתיר, כיוון שאם לא נגייר את האישה, הרי נדחה אותה לעולם ונבוא לקלקל את כל הדורות שיצאו מהזוג. נוסף על כך, נגרום לכך שבעלה יחיה תמיד עם ספק נוכרייה.

כעין זה כתב הרב משה שטרנברוך שליט"א, בשו"ת 'תשובות והנהגות',³⁶ בנוגע לגיורה של אחת מעדת 'בני ישראל' לדעתו, אנשי עדת 'בני ישראל' הם ספק יהודים וצריכים גיור. לכן, אם ברור לנו שרצונה של אישה לקיים מצוות אפילו שהיא מתגיירת לשם

34. שו"ת הרשב"ש, סי' שסח.

35. פסקים וכתבים, ח"ד יו"ד סי' צט, אות י.

36. שו"ת תשובות והנהגות, ח"א סי' תשסז.

אישות, אפשר לגיירה. הוא הוסיף עוד נקודה: בדרך כלל, במקרה של גיור, אין למול את הנוכרי באמצעות סם הרדמה, משום שרוצים לגרום לו לפרוש מהגיור, שכן אין רצונו בגרים. אך בנד"ד שמדובר בספק יהודי אפשר למולו תוך שימוש בסם הרדמה, כי רצונו שלא יפרוש.

כמו כן, נציין את דבריו של הרב משה פיינשטיין זצ"ל³⁷ שדן בנוגע ללימוד תורה לקהילת 'יהודי' אתיופיה, שלדעתו הם ספק יהודים. הוא סבר שאפשר ורצוי ללמדם תורה, כיוון שאם לא נחנכם בחינוך דתי, יתקלקלו עוד יותר ולא יתמצו להתגייר, ועל ידי כך נוכל לבוא לידי התבוללות. לכן יש לחנכם ולהשפיע עליהם להתגייר. אין לחוש לאיסור ללמד תורה לנוכרי, מפני שאולי הם יהודים, וכיוון שיש סיבה שמלמדם, האיסור אינו חל.

ה. גיור עדה שיש ספק אם היא מזרע ישראל

בהמשך לדיון הקודם נדון בגיור עדה שיש ספק אם היא מזרע ישראל. יש לנו לדון, במקרה שמגיעים למסקנה שאכן יש כאן ספק וכל עוד אנשי העדה לא יתגיירו יש ספק ביהדותם, האם נכון ורצוי לפעול לגיירם? האם עלינו לפעול לקרבם ולהביא אותם לגיור או לגיירם רק אם הם באים ומבקשים?

נלענ"ד שלאור הדברים המובאים לעיל בדברי הרב משה פיינשטיין זצ"ל וכן בדברי האחרונים האחרים שדנו בנוגע לאדם שיש ספק לגבי גיורו וטענו שאכן יש לגיירו ואפילו יש מקום להקל בכל מיני דינים בהלכות גיור, כך יש לטעון גם לגבי עדה שלמה. בוודאי רצוי ונכון להשתדל לגייר את העדות הללו, בעיקר משום שיש חשש גדול שאם אנחנו לא נבוא לקרבן לחיק ישראל ולהשפיע עליהן מרוח התורה והמצוות, יש סכנה שבני העדות יבואו לארץ ישראל, יקבלו אותם כגרים והם לא ישמרו תורה ומצוות בארץ ישראל. הציבור הדתי צריך לקרבם ולהשפיע עליהם, כדי שלאחר הגיור הם ימשיכו לשמור תורה ומצוות. כפי שהרחבתי את הדיבור, אי אפשר לגייר אחד שאינו מתכוון לשמור תורה ומצוות, ואפילו שעבר גיור ושיש לו תעודת גיור, אינו גר. אם נגייר נוכרים אף שאין בכוונתם לשמור תורה ומצוות, אנחנו יכולים להביא תקלה גדולה לעם ישראל בגרימתנו לתערובת נוכרים, ויצאנו מופסדים. עלינו לקרבם לשמור תורה ומצוות, ורק לאחר מכן לגיירם כדת וכדין.

סיכום

במאמר זה סקרתי כמה מקרים שיש לדון לגביהם אם רצוי וחיובי לגייר את הנוכרי. באופן עקרוני היהדות אינה מחפשת לגייר נוכרים. תפקידם של הנוכרים לשמור ז' מצוות בני נח, ותפקידם של היהודים לשמור תרי"ג מצוות. היהדות אינה מיסיון, היא רוצה להשפיע על הגויים שילכו בדרך היושר והצדק וישמרו ז' מצוות בני נח. עם זאת, יש

37. שו"ת אגרות משה, יו"ד ח"ד סי' מא; ולדעתו קהילת 'יהודי' אתיופיה הם ספק יהודים וצריכים גיור.

מקרים שאכן אנחנו רוצים לגייר את הנוכרי והדבר הוא חיובי, למשל במקרה שמדובר על ספק יהודים ובמקרה שרואים שהנוכרים מתאמצים ורוצים להתגייר. נוסף על כך, יש מקרים שרוצים לגייר אך אין זו מציאות אידיאלית. כך במקרה שבאים לגייר נוכרי או נוכרייה שנשואים ליהודים. הגיור הזה נצרך כדי להציל את בן הזוג מן העבירות, אך מלכתחילה לא היינו רוצים בכך. כאן הגיור אינו רצוי, אלא הוא מצוי. כיום יש מציאות של נישואי תערובת, ולכן צריכים לפעול לגייר את בן או בת הזוג. בעדה שלמה שיש לגביה ספק בנוגע ליהדותם של בניה, בוודאי עלינו להשתדל לקרבם להתגייר ולשמור תורה ומצוות כדת וכדין.

